

„Vergeefse” oppas bij de nesten van zeearenden

Door J. L. M. Bos

Geen boom is te hoog voor dr. Heinz Brüll en zijn helpers, geen moeite teveel om de laatste zeearenden van West-Europa te redden. Deze befaamde bioloog, die het station bij Hartenholm (ca 80 km boven Hamburg) leidt, constateerde in de jaren zestig een angstig snelle terugval van het aantal paren zeearenden in Sleeswijk-Holstein. Geen boom was hem te hoog om waar te nemen wat er zich op soms veertig meter boven de grond had afgespeeld. En hij stelde vast, dat ook de zeearend het slachtoffer dreigde te worden van de eierverzamelaars en dat een opvallend hoog percentage van de nog niet geroofde eieren, niet uitgebroed werd.

Dr. Brüll riep de hulp in van het Wereld Natuur Fonds Nederland. Het leverde hem de medewerking op van een veertig Nederlanders, die soms wekenlang trouw de wacht hielden bij de horsten om nieuwe aanslag op de eieren door de maniakken te voorkomen en van de universiteit van Utrecht waar dr. J. Koeman in 1970 tot zijn leedwezen moest vaststellen, dat de niet uitgekomen eieren DDT en andere gechloreerde koolwaterstof-insecticiden, kwik en het verstijvingsmiddel voor plastic, PCB bevatten. Er kwam in 1969 nog maar één jong uit, in 1970 eveneens... Maar de bewaking ging door. Het Wereld Natuur Fonds Nederland besloot zolang er arenden waren, de horsten te bewaken. Een wanhopige poging tot behoud. In elk geval verzekerd van de wetenschap, dat er aan gedaan werd wat maar in het vermogen lag. En dat betekende dus, dat ook het afgelopen voorjaar Nederlanders uit alle delen van het land, in alle leeftijden en in alle rangorden, afreisden naar Sleeswijk-Holstein. De instructies haalden zij bij dr. Brüll en daarna ving voor hen de lange wacht aan.

Goede ontvangst

Dit leger der naamlozen werd plezierig door de bevolking onthaald. Al stellen de Duitsers zich amper voor een bewaking beschikbaar, hun interesse en medeleven gaat toch wel uit naar de pogingen tot behoud van Europa's grootste roofvogel. De boerin waar het water wordt gehaald, de kruidenier,

de bakkersvrouw en vooral de bosbeheerders. Zij allen leven mee met die geduldige Hollanders en stellen zich van dag tot dag op de hoogte van de ontwikkelingen. Als een arend een dag niet thuis geeft, is hun zorg even groot als van de bewakers.

Die eenzaamheid van de bewakers viel overigens erg mee. Zij hielden een dagboek bij en die boeken werden ijverig benut om er de wederwaardigheden met de arenden in te schrijven. Bladzijden vol schreven zij, soms zakelijk, soms triest, soms vol humor. Uit elke bladzijde kwam echter de „vreugde van het bewaken” over, het medeleven met de arenden en de zorg voor het natuurbehoud. Het „project zeearend” mag misschien niet één van de meest spectaculaire van het Wereld Natuur Fonds zijn, het is wel één van de meest idealistische. Mensen met de ernstige wil iets te doen, zich daadwerkelijk in te stellen voor het natuurbehoud, zetten zich voor dit project in. Die veertig Nederlanders zijn voor hun leven vurige supporters van het fonds. Zij zullen zijn idealen met grote regelmaat uitdragen. Hoe triest ook misschien het lot zal zijn van de Noordduitse zeearenden, zij gaven mede door hun noodlijdend bestaan belangrijke impulsen aan het werk van Wereld Natuur Fonds.

Lawaai

Naast één van de horsten, op een 150 meter afstand, werd tijdens de bewaking dit voorjaar, gewerkt aan het afgraven van een deel van de met hoge populieren aangeklede berg. Met allerlei een hels lawaai veroorzakende voertuigen, met een heistellage... Er was reeds een gat in de berg en er was reeds eerder een steenfabriek. Bovendien moest de eigenaar van het arendenbos en een vurige arenden-„fan”, wel toestemming verlenen om te gaan woelen in het bos. Ook voor de Westduitse landeigenaren is de exploitatie van de landgoederen even zorgelijk als voor de Nederlandse... De directie van het bouwbedrijf, een betonindustrie, bood bij herhaling excuses aan voor het ongerief. Zij beloofden uit de buurt te blijven. Alles te doen om te voorkomen, dat de arenden misschien verstoord zouden worden. De directie liet zich zelfs wekelijks op de hoogte te stellen van de stand van zaken in het arendsnest!

Dat gaf ook moed aan de bewakers, die in het laatste stadium van het broedseizoen, in de periode, dat de vogels al jongen moesten hebben zich met de dag onzekerder voelden. Zouden er wel jongen zijn? Uit de dagboeken spraken veelvuldig aarzeling en vrees. Van Dr. Brüll moest het verlossende woord komen. Hij liet zijn zoon zoals in de voorgaande jaren in de bomen klauteren. Een waagstuk, een heldendaad.

Negatief

Helaas was ook dit jaar het resultaat negatief, evenals in het voorgaande jaar. Drie paren kwamen tot broeden. Daarvan bleek er slechts één een jong voort te brengen. In Utrecht vreesden dr. Koeman en zijn medewerkers opnieuw, dat het vergif had „toegeslagen”.

Sleeswijk-Holstein bevat acht potentiële broedgebieden voor zeearenden. De zeearend, die een spanwijdte heeft van 2.40 meter, heeft een territorium

nodig met een doorsnee van dertig kilometer. Rond 1850 waren de zeearenden er nog algemene broedvogels. In 1920 waren er waarschijnlijk in Sleeswijk-Holstein geen broedparen meer. Gelukkig keerden de arenden na de tweede wereldoorlog vanuit Mecklenburg naar de territoria in Sleeswijk-Holstein terug. In 1957 broedden er opnieuw acht paar! In 1967 waren het er nog maar vier. Eierroof en daarna vergifstoffen, maakten het voortbestaan van deze laatste westeuropese paren onzeker. Het Wereld Natuur Fonds liet de roep van dr. Brüll doorklinken. Er kwam medewerking van de zijde van enkele firma's zoals de fa. Pon uit Amersfoort, en Heuga uit Scherpen-

Dit nest werd bewaakt...

zeel. Zij stelden de caravans beschikbaar welke bij de horsten werden opgesteld. Daarin leefden de bewakers, die gelukkig nimmer in actie behoeften te komen. De aanwezigheid van de Nederlanders bij de horsten heeft tot dusver de eierrovers op een afstand gehouden. Een preventieve werking.

Hoe triest ook de resultaten in de afgelopen jaren zijn geweest: de bewaking gaat door. Al zou er nog maar één paar broeden op onbevuchte eieren. Zolang er maar zeearenden zijn in Sleeswijk-Holstein. In 1947 keerden zij immers ook terug naar hun oude broedterritoria, na meer dan een kwart eeuw!

• J. L. M. Bos, Parallelweg 9, Bussum